Romanoslavica XLIV

BAKAKAI SAU GOMBROWICZ LA SUPERLATIV

Cristina GODUN

Volumul de povestiri *Bakakai*, în curs de apariţie în traducere românească la editura RAO, cuprinde un număr de zece povestiri savuroase, publicate de Gombrowicz în Polonia pentru prima oară în urmă cu şaptezeci şi cinci de ani, povestiri care prevesteau încă de la momentul apariţiei lor marile sale capodopere romaneşti ulterioare. Cele şapte povestiri publicate iniţial de Gombrowicz în 1933, pe când avea doar 29 de ani, reunite sub titlul *Jurnal din perioada maturizării* (Pamiętnik z okresu dojrzewania), nu au stârnit la vremea lor un ecou foarte mare în Polonia, fiind retipărite abia în anul 1957, la iniţiativa Editurii Literare din Cracovia, cu intenţia evidentă de a-l restitui pe Gombrowicz – scriitorul autoexilat cititorilor polonezi. Până la moartea lui Stalin (1953), ce a atras după sine o relaxare a rigorilor cenzurii, polonezii au avut poate şansa de a-l citi pe Gombrowicz numai în samizdat. Această iniţiativă a Editurii Literare din Cracovia avea să fie considerată de mulţi polonezi „adevăratul debut al lui Gombrowicz în Polonia”[1], unde personalitatea sa impunătoare căpătase deja aura unei legende. Pentru ediţia a doua a povestirilor, scriitorul a operat câteva modificări care au vizat inclusiv titlul volumului. Mai întâi s-a gândit să-l denumească *Aventurile*, titlu care însă nu a fost pe placul şefului Redacţiei de Literatură Contemporană, Jerzy Kwiatkowski, pe motiv că nu este suficient de sugestiv şi cam impersonal. Nici Gombrowicz nu a fost de acord cu propunerea ca volumul să fie intitulat *Variaţiuni*, astfel încât, până la urmă, în stil absolut gombrowiczian, am putea spune, alegerea scriitorului s-a oprit asupra unui titlu cu rezonanţă bizară, poate uşor enigmatică, în orice caz sonor şi cu „priză imediată”, căci atrage atenţia şi stîrneşte curiozitatea. Aşadar *Bakakai*, căci la el ne referim, înseamnă totul şi nimic; nu reprezintă o aluzie directă la firul narativ şi nici nu conţine semnificaţii profunde ascunse, fiind poate doar o manifestare a spiritului „jucăuş” al scriitorului. În spatele acestui titlu se ascunde numele unei străzi[2] din Buenos Aires, ales aparent aleatoriu, după cum ne lămureşte scriitorul într-o notă explicativă trimisă ulterior editorului italian al volumului: „Mi-am intitulat cartea la fel cum se alege numele câinilor, aşa, pur şi simplu, pentru a-i deosebi unii de alţii”[3]. Şi cuprinsul

[1] Witold Gombrowicz, *Pisma zebrane. Bakakaj i inne opowiadania* (Opere alese. Bakakaj şi alte povestiri), Wydawnictwo Literackie, Cracovia 2002, p. 291.
[2] Bacacay, în varianta sa originală, este strada pe care scriitorul a locuit o perioadă în Buenos Aires.
[3] Vezi Gombrowicz, *op.cit.*, p. 363.

BDD-A24246 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:47 UTC)

volumului a suferit o serie de modificări şi corecturi, fiind lărgit cu alte cinci povestiri: *Filidor, copil deghizat* şi *Filibert, copil deghizat* – texte desprinse din cunoscutul său roman *Ferdydurke* (1938, antedatat 1937) – şi trei naraţiuni publicate anterior în reviste: *Pe treptele bucătăriei*, *Şobolanul* şi *Banchetul*. Datorită faptului că însuşi autorul a revizuit în mod personal povestirile, ediţia cracoviană avea să devină un fel de „ediţie oficială autorizată", care a reprezentat punctul de plecare al altor reeditări ulterioare.

Iniţiativa publicării lui Gombrowicz în Polonia avea să dureze foarte puţin, încheindu-se brusc în anul 1958 din cauza interdicţiilor impuse de regimul comunist, care considera că operele lui Gombrowicz transmit un mesaj subversiv. Când scriitorul a murit în iulie 1969, Institutul Literar din Paris, condus de Jerzy Giedroyć, a luat hotărârea de a publica în limba polonă o vastă integrală Gombrowicz care avea să cuprindă nu numai operele sale, ci şi un temeinic aparat critic explicativ (indice tematic, glosarul numelor menţionate de Gombrowicz în *Jurnal* etc.), în speranţa că va reuşi să penetreze în mediul intelectualilor polonezi. Paradoxal sau nu, la vremea respectivă polonezii aveau mai degrabă şanse să-l citească pe Gombrowicz în engleză, franceză sau germană decât în propria lor limbă, în care nu mai fusese publicat de peste unsprezece ani.

Volumul apărut în limba română cuprinde doar zece din cele douăsprezece povestiri existente în varianta „oficială" din 1957, deoarece ediţia din 1997 a povestirilor, apărută la Cracovia sub îngrijirea Editurii Literare, a renunţat la cele două fragmente redundante care constituie de fapt parte integrantă din *Ferdydurke*. Omogenitatea volumului – ale cărui povestiri au subiecte dintre cele mai diverse – este asigurată totuşi de un numitor comun, fie că acesta este de natură formală (caracterul aluziv, jocul cu formele, realismul crud pe alocuri, elasticitatea formei narative) sau intrinsecă (personaje stranii, oameni bizari şi singuratici, complexaţi). Privite în ansamblu, povestirile din acest volum descriu cu ajutorul unui vocabular proaspăt, simplu, sugestiv, absolut nou pentru perioada interbelică, absurditatea vieţii de zi cu zi, căci eroii gombrowiczieni ai acestor povestiri evoluează în circumstanţe sociale dintre cele mai normale: se duc la teatru, la restaurant, în vizite, sunt prezentaţi în exerciţiul funcţiunii, se plimbă, călătoresc, au nevoi absolut fireşti şi nu se particularizează decât prin modul cum aleg să reacţioneze în situaţii dintre cele mai banale. Cunoscut ca cel mai puţin polonez dintre scriitorii polonezi, Gombrowicz nu se dezice nici în aceste povestiri, cu atât mai mult cu cât ele au fost scrise la începutul carierei sale scriitoriceşti. Condamnă conservatorismul de tip sarmat (aristocratic) al culturii poloneze, blocarea societăţii şi literaturii în modelul romantic arhetipal şi anacronic care stimulează perpetuarea unor sterotipuri periculoase pentru o mentalitate sănătoasă, încurajează cultul exagerat al unor eroi naţionali de origini la urma urmelor nu tocmai pur poloneze (Copernic, Mickiewicz, Chopin) sau promovează excesiv ideea genialităţii poporului polonez. În *Jurnalul lui Stefan Czarniecki*, de pildă, profesorul de istorie şi literatură polonă, emblematic pentru tagma dascălilor ridiculizaţi şi condamnaţi de Gombrowicz în repetate rânduri, este exemplul perfect al individului cu mentalitate anacronică, profund ancorat în trecutul mitic, care intoxică generaţii întregi de elevi, vârându-le pe

BDD-A24246 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:47 UTC)

gât sintagme găunoase cu care jonglează abuziv: „Domnilor, spunea el, tuşind în batista mare de mătase sau trăgându-se cu degetul de ureche, care alt popor a mai fost Mesia popoarelor? Un bastion al creştinătăţii? Cine altcineva l-a mai avut pe prinţul Józef Poniatowski? Dacă ne referim la numărul geniilor, dar mai ales al precursorilor, avem cât toată Europa la un loc. Şi a început din senin: – Dante? [...] – Krasiński! – Molière! – Fredro! – Newton! – Copernic! – Beethoven? – Chopin! – Bach! – Moniuszko! – Domnilor, vedeţi şi singuri, a încheiat el. Limba noastră e de o sută de ori mai bogată decât franceza, care este considerată ca fiind cea mai desăvârşită. Căci ce poţi spune în franceză? *Petit, petiot, très petit* – cel mult. Iar polona iată cât este de complexă: *mały, malutki, maluchny, malusi, maleńki, malenieczki, malusieńki* şi aşa mai departe". Această idee este reiterată de Gombrowicz, căpătând un caracter plenar, în lecţia de literatură polonă din *Ferdydurke*, unde Profesorul încerca să îi facă pe elevi să admită că Juliusz Słowacki „mare poet a fost" numai fiindcă aşa li se spune, fără să aibă dreptul la liberul arbitru, fără să li se permită să-şi formeze propriul gust literar în mod obiectiv. Słowacki trebuie să placă şi trebuie să fie considerat mare, fiindcă, explică Profesorul, „Marea poezie, fiind mare şi fiind poezie, nu poate să nu încânte, prin urmare încântă"[1].

Lupta aceasta înverşunată împotriva unui cod social impus din exterior asupra individului, împotriva unui sistem de restricţii şi conduite menite să înăbuşe orice manifestări ale individualităţii, împotriva despotismului culturii în general – caracteristică pentru Gombrowicz-creatorul – a îmbrăcat forme de expresie diverse, dintre care cea mai cunoscută este, fără îndoială, încleştarea dintre maturitate (normele sociale rigide) şi imaturitate (descătuşarea spiritului, libertul arbitru, libertatea individului de a fi aşa cum îşi doreşte). Aceeaşi înfruntare între libertatea spiritului şi constrângerea socială, care echivalează cu încarcerarea sufletului, o întâlnim şi în povestirile *Şobolanul* şi *Crimă cu premeditare*. În *Şobolanul*, conflictul este construit pe opoziţia dintre banditul Huligan, descris de Gombrowicz ca fiind „spaima întregii regiuni", un individ dominat de instincte primare, cu o „natură vastă, care nu suporta cotloanele înguste", caracterizat de „o abundenţă de stări de spirit oscilatorii" şi un Judecător bătrân care locuia singur cu lacheul său într-un conac putred, întunecat şi sinistru, sufocat de propriile reguli şi restricţii, stăpânit de un extraordinar simţ al ordinii, disciplinei şi proprietăţii. Visul cel mai mare al judecătorului – în final o adevărată obsesie care-i va fi fatală – era acela de „a restrânge, închide şi îngusta natura largă" a Huliganului, cum altfel decât încercând să-l recreeze după chipul şi asemănarea sa, impunându-i schimbarea din exterior. Judecătorul încearcă să-l „civilizeze" pe bandit prin tortură. Aceeaşi obsesie este forţa motrice care-l animă pe naratorul povestirii *Dansatorul avocatului Kraykowski*, un individ şters, cu o existenţă măruntă, fără personalitate şi mai ales fără identitate – un mare anonim – care face tot ce-i stă în putinţă pentru a submina, perverti şi îngusta personalitatea spumoasă a distinsului avocat Kraykowski. Pentru aceasta recurge la acte la fel de mărunte şi absurde ca intelectul său: îl urmăreşte pas cu pas, îi imită comportamentul, îi plăteşte în avans eclerele pe care

[1] Witold Gombrowicz, *Ferdydurke*, Bucureşti, Ed. Univers, 1996, p. 42.

BDD-A24246 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:47 UTC)

avocatul le mânca zilnic la o anumită cofetărie sau îi plăteşte taxa de intrare la toaleta publică numai pentru a vedea cum reacţionează. Mai mult decât atât, povestirea sporeşte în dinamism prin faptul că acest personaj mărunt, care alege să rămână anonim pe tot parcursul povestirii, fiindcă nu ştie cum e să ai propria identitate, încearcă în mod conspirativ să-l atragă şi pe cititor în hăţişul intrigilor lui bolnave. Recurge în acest scop la formula „imaginaţi-vă" sau adresează întrebări doar aparent retorice, în fapt, îndreptate către cititori, în încercarea de a obţine aprobarea pentru faptele sale reprobabile. Gombrowicz ne arată o dată în plus cât de subversivă este tirania nonvalorilor şi cu câtă pricepere se poate ea insinua, distrugând rezistenţa omului. Această viziune transpare în fapt şi din *Dansatorul avocatului Kraykowski*, unde personajul anonim îşi verbalizează la un moment dat filosofia de viaţă: e suficient chiar şi o singură picătură de apă pentru a eroda stânca, motiv pentru care îşi intensifică tirul şicanelor. De altfel, scrierile lui Gombrowicz reprezintă un răspuns răspicat, recurent, la noianul de fenomene socio-culturale, psihologice şi filosofice care apasă pe umerii contemporanilor săi. Şi *Dansatorul,* şi Judecătorul folosesc un limbaj adeseori pueril, plin de rime, repetiţii, jocuri de cuvinte, care le trădează obsesiile, sunt personaje care fac din victimele lor adevărate fetişuri, atrăgându-le împotriva propriei voinţe în microuniversul lor maladiv. Gombrowicz ne fascinează prin imaginaţia lui debordantă care îl ajută să condamne comportamente absurde şi să exemplifice situaţii aberante, elucubrante, pe care le face palpabile şi posibile tocmai fiindcă le încadrează într-un decor cât se poate de real şi de firesc, uneori chiar autobiografic. Atât în *Şobolanul*, cât şi în *Dansatorul avocatului Kraykowski* sau în *Crimă cu premeditare,* şirul faptelor evoluează într-un joc bolnav de-a şoarecele şi pisica, îndemnându-ne să afirmăm că structura acestor povestiri se bazează pe un scenariu foarte simplu, inspirat din natură, care valorifică conceptul prăzii şi al prădătorului. De foarte multe ori situaţiile întâlnite în povestiri sunt cât se poate de reale, la fel de reale precum e viaţa însăşi, dar ele alunecă uşor în absurd; pentru personaje, absurdul devine o a doua realitate, la fel de palpabilă, ba chiar devine singura realitate pe care o cunosc şi o recunosc. *Jurnalul lui Stefan Czarniecki* ne dezvăluie confesiunea unui tânăr, „un mucos [...], un falit moral", cum se autodefineşte, pe care problemele sale de identitate l-au condus „în anii maturităţii la o catastrofă morală" ce-şi are originea în neelucidatul mister al apariţiei sale pe lume: „Nici azi nu înţeleg prea bine: necunoscând teorie, nu ştiu ce culoare are un şobolan născut dintr-un mascul negru şi o femelă albă. Pot doar să presupun că situaţia mea a fost una excepţională, fără precedent: rasele duşmane ale părinţilor mei, fiind cam la fel de puternice, s-au neutralizat în mine atât de bine, încât eu sunt un şobolan fără culoare, complet incolor! Un şobolan neutru! Iată care este soarta mea, iată care este secretul meu, iată de ce nu am avut niciodată succes şi, luând parte la orice, n-am putut de fapt să iau parte la nimic". În *Crimă cu premeditare*, protagonistul este un judecător de instrucţie care, invitat la moşierul K. pentru discutarea unor chestiuni succesorale, află dintr-o înlănţuire de comportamente stranii că stăpânul casei a decedat în timpul nopţii de moarte naturală. Acest lucru nu-l împiedică totuşi să încerce să demonstreze, în pofida lipsei oricăror dovezi, că moşierul K a fost ucis mişeleşte ca

BDD-A24246 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:47 UTC)

urmare a unui complot în care a fost implicat un membru al familiei: „Ha! Iată o stavilă! – în persoana cadavrului, care afirmă limpede şi tare unui ochi specialist că a murit de moarte naturală, în urma unui atac de cord. Toate aparenţele, caii, aversiunea, spaima, ascunzişurile vorbesc despre ceva incert, iar cadavrul, privind tavanul, anunţă – eu am murit de inimă! Era o certitudine fizică şi medicală, era o certitudine – nimeni nu îl ucisese dintr-un motiv simplu şi decisiv, şi anume că *el nu fusese nicidecum ucis*. Trebuia să recunosc faptul că majoritatea colegilor mei de meserie ar fi sistat în acest punct investigaţia. Dar nu şi eu! Eu devenisem deja prea ridicol, prea răzbunător şi mă ambalasem deja mult prea tare".

La fel de natural se face trecerea de la real la absurd şi grotesc şi în celelalte povestiri din volum. În *Virginitate*, o tânără candidă este iniţiată în tainele maturităţii de cărămida cu care a lovit-o în spate un vagabond, într-o zi când se plimba liniştită în grădina casei. Faptul că, instinctiv, alege să răspundă la durere nu prin revoltă, ci printr-un zâmbet, o face să alunece uşor din zona purităţii spre ambiguitatea şi necunoscutul ce caracterizează lumea adulţilor, totul culminând în final cu pornirea de nestăpânit de a roade un os abandonat de câinele ei pe gunoaiele din spatele bucătăriei, act care, în viziunea Alicjei, simbolizează sfârşitul inocenţei şi iniţierea în maturitate. Procesul „maturizării" sau trecerea iniţiatică de la candoare spre maturitate, cu acelaşi subtext erotic, este oglindit, şi în povestirea *Aventurile,* de liota de leproşi care îl fugăreşte pe protagonist. În ochii leproşilor, pielea netedă, curată şi delicată echivalează cu virginitatea. Şi eroul *Aventurilor* suferă de mania persecuţiei – la fel ca şi anonimul obsedat de avocatul Kraykowski –, acesta fiind factorul care îl va împinge pe nesimţite din realitate într-o altă *realitate*, paralelă, doar că absurdă şi grotescă. Lungul şir al păţaniilor prin care trece este declanşat de un factor şi mai nevinovat decât cărămida vagabondului din *Virginitate*: „Proprietarul şi, totodată, căpitanul yachtului porunci să fiu legat şi aruncat într-o cămăruţă de sub punte, şi asta pentru că atunci când şi-a schimbat de faţă cu mine încălţările, mi-am trădat în mod necugetat surpinderea la vederea tălpilor lui albe. Cu toate că avea tenul alb, aş fi pariat că are tălpile negre ca smoala – şi totuşi erau cu desăvârşire albe! Din pricina aceasta îi căşună pe mine o ură incomensurabilă. Înţelesese că i-am descoperit secretul fiziologic, pe care nimeni din lume, în afară de mine, nu-l mai bănuise – şi anume faptul că era un negru alb".

Motivul erotic, întrepătruns pe alocuri şi cu cel culinar, se regăseşte în *Ospăţ la contesa Kotlubaj* şi *Pe treptele bucătăriei*, două povestiri care, prin dinamismul lor, pot transgresa foarte uşor graniţa dintre genuri, schimbând registrul şi devenind texte dramatice. Ambele expuneri potretizează lumea bună, aristocraţi aroganţi, frivoli, limitaţi sau burghezi rasaţi, un diplomat obsedat de servitoarele urâte (oh, ce minunat este ulterior dezvoltat acest episod în *Cosmos*!). Atunci când a publicat pentru prima oară volumul *Jurnal din perioada maturizării*, Gombrowicz a intenţionat să însoţească povestirile cu o prefaţă explicativă, de teamă că nu aveau să fie înţelese de cititori aşa

BDD-A24246 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:47 UTC)

cum se cuvine[1], ceea ce, de altfel, s-a şi întâmplat; şi nu ne mirăm deloc, ţinând cont de caracterul absolut original al prozei lui Gombrowicz într-o perioadă în care literatura era dominată de realismul psihologic, psihanaliză, Freud. În cele din urmă a renunţat la prefaţă, intuind că lămuririle pe care le-ar fi avut de oferit ar fi produs, de fapt, şi mai multă confuzie cititorilor decât povestirile în sine. Scriitorul ţine totuşi să comenteze: „E suficient ca cineva să scrie o carte mai directă şi nu întocmai după vechile reguli pentru ca imediat să fie denunţat în gura mare că se află «sub influenţa lui Freud». Teoria psihanalizei i se impută oricui încearcă să se apropie fie şi puţin de subconştient”[2]. Ce ar fi dorit însă Gombrowicz să le spună cititorilor săi în acea prefaţă era faptul că nu trebuie căutate simboluri şi semnificaţii ascunse acolo unde ele nu există. În *Ospăţ la contesa Kotłubaj* suntem înclinaţi să credem că oaspeţii contesei, în frunte cu ea însăşi, comit inconştient un act de canibalism, consumând la masă o delicioasă conopidă care este prea savuroasă pentru o mâncare de post, astfel încât cu siguranţă conopida nu e tocmai conopidă, ci... micuţul Bolek Conopidă, fugit de acasă de teama bătăilor primite de la tatăl său. Cititorul este întreţinut în această iluzie atât de pantagruelescul „tabloul al lăcomiei” la care asistă, cât şi de comportamentul bizar al oaspeţilor. După ce au consumat cu aviditate conopida umflându-şi burţile – „burta contesei arăta de parcă ar fi fost în luna a şaptea”, ne spune povestitorul, un mic burghez oripilat de scena de adevărat desfrâu culinar la care participase într-o oarecare măsură şi el – oaspeţii pornesc un joc ameţitor în care îşi schimbă măştile cu repeziciune într-un desăvârşit spectacol al convenţiilor găunoase, retoricii bombastice şi ritualurilor sociale neautentice, făcându-l pe narator să înţeleagă faptul că lumea aristocraţiei rafinate, spirituale, unde se poartă discuţii înălţătoare nu are nimic în comun cu realitatea; e pură ficţiune. Strădaniile contesei Kotłubaj şi ale invitaţilor ei de a reface în timpul dineurilor sale simbolicele tranşee ale Sfintei Treimi – o datorie de onoare şi o necesitate pentru reprezentanţii clasei sociale din care face parte – se dovedesc în final nişte baloane de săpun, fără consistenţă, care se sparg la cea mai mică atingere. Contesa, Marchiza şi Baronul îşi iau în serios rolul de promotori ai valorilor culturale şi etice, îl joacă cu convingere şi succes, dar ei evoluează numai pe scena propriilor iluzii. În realitatea din care face parte Bolek Conopidă, scălâmbăielile lor sunt desuete şi ridicole. Acelaşi rol de educator şi-l asuma la modul colectiv şi avocatul Kraykowski, atunci când spune degajat, dar nu fără o anumită doză de emfază teatrală, semn că este, la rândul său, neautentic, că datoria lor, a oamenilor educaţi, este să instruiască: „E nevoie de ordine! Suntem în Europa! [...] Trebuie să instruim, să instruim neobosit, altfel n-o să încetăm niciodată să fim o naţie de zulu”.

---

[1] Gombrowicz scria în prefaţa sa: „Cititorii sunt feluriţi. Unora autorul s-ar cuveni să le lămurească o chestiune sau alta, alţii ar putea mai degrabă să-l lămurească pe autor. Mă gândesc aici cu precădere la câţiva dintre cunoscuţii mei. Vor cumpăra cartea din bunăvoinţă sinceră faţă de mine, iar după ce-o vor citi, vor spune: E maladivă. El singur nu ştie ce-a vrut să spună...” (vezi Gombrowicz, *op.cit.*, p. 366-337).

[2] Zdzisław Łapiński, *Posłowie wydawcy: Gombrowicz wobec formy krótkiej* (Postfaţa editorului: Gombrowicz faţă în faţă cu forma scurtă) în: *op.cit.*, p. 342-366.

BDD-A24246 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:47 UTC)

Prăbuşirea mitului aristocraţiei rafinate şi spirituale este oglindită şi în povestirea *Pe treptele bucătăriei*, unde naratorul, un distins şi elegant diplomat se confruntă cu atracţia patologică faţă de slugile grase şi urâte, obsesie care-şi găseşte originea în copilărie, fiind perpetuată şi cultivată până în anii maturităţii târzii. În această povestire, poate mai mult decât în celelalte, transpare simbolica extraordinară a trupului şi părţilor corpului la Gombrowicz, care reprezintă, în principal, un vehicul erotic, dar şi o altă formă a luptei cu imaturitatea şi neautenticul. În *Întâmplări pe bricul Banbury*, marinarii încearcă să-şi înăbuşe dorinţele sexuale care se trezesc în ei, îndeplinind tot felul de munci fizice. Spinările lor care se unduiesc într-un anumit fel în timp ce freacă puntea, labele picioarelor păstrate în stare de curăţenie pentru a elimina pornirea erotică şi ameninţarea cu burghiul nu-i va împiedica până la urmă pe marinari să se manifeste plenar: încep să-şi scoată ochii, să viseze la insule tropicale şi, în final, să-şi găsească alinarea unii în braţele celorlalţi.

Toate povestirile incluse în acest volum nu sunt decât o dovadă în plus a priceperii cu care Gombrowiz citeşte şi interpretează personalitatea omului, pe care o vede învelită ca o ceapă în sute de foiţe ce reprezintă condiţionările sociale, psihologice, etice, culturale care îl alienează, îi sporesc senzaţia de inadaptare şi-l proiectează într-o existenţă de tip absurd. În creaţia lui Gombrowicz – şi, implicit, şi în aceste povestiri – este foarte puternică afirmarea Eului într-o lume dominată de paradoxuri, Eu pe care scriitorul îl caracterizează foarte mult prin limba pe care o vorbeşte, din vocabularul căreia nu lipsesc dihotomiile de tot felul, cuvintele cheie, calamburile.

Personajele povestirilor formează o galerie de arhetipuri psihologice interesante. Narate în principal la persoana întâi, povestirile dezvăluie cititorilor protagonişti care fie aleg să se autoizoleze, fie sunt condiţionaţi de factori exteriori să trăiască la marginea societăţii, indivizi inadaptaţi, incapabili să se descurce, obsesivi. La polul opus se situează personaje care au propria lor viziune asupra vieţii. Viziunea aceasta nu este neapărat în consens cu realitatea, şi tocmai de aceea aleg să aibă o conduită aparte, ca un act de revoltă într-o lume pe care o consideră străină şi grotescă. Nu-şi dau seama că cei care sunt caricaturali, ridicoli, burleşti sunt chiar ei înşişi.

Odată reeditate, povestirile din volumul *Bakakai* au stârnit în general reacţii entuziaste, recenziile negative confirmând doar convingerea generală că pe Gombrowicz fie îl iubeşti, fie îl deteşti, cale de mijloc nu există. Gombrowicz a avut şi faţă de această situaţie o părere, pe care a ştiut să şi-o exprime cu foarte mult umor: „E simplu, cu cât e cititorul mai inteligent, cu atât şi cartea se dovedeşte mai inteligentă; în schimb, cu cât e cititorul mai prost şi mai steril, cu atât şi cartea i se va părea mai proastă”[1] ...

Aş încheia în aceeaşi notă jucăuşă, spunând după Gombrowicz: „Mie una, supa aceasta mi s-a părut foarte bună”... Vă invit s-o (de)gustaţi!

[1] Gombrowicz, *op.cit.*, p. 339.

BDD-A24246 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:47 UTC)

Bakakai or Gombrowicz at superlative

The essay discusses ten short-stories published under the title *Bakakai*, written by Witold Gombrowicz at the age of 29 year old, partially edited for the first time in 1933 as *Pamietnik z okresu dojrzewania*. The volume homogeneity – its stories are very diverse – is however ensured by a common denominator, be it formal in nature (their allusive character, playing with literary forms, their sometimes cruel realism, the flexibility of the narrative form) or intrinsic (strange characters, bizarre, alienated peoples). Regarded as a whole, the short-stories depict in a very fresh, simple, suggestive vocabulary, absolutely innovative for the beginning of the XXth century, the absurdity of day-to-day life, because in these stories Gombrowicz's heroes evolve in more than ordinary social circumstances: they go to the theatre or to the restaurant, pay visits, are presented while fulfilling their duties, they travel, have absolutely normal needs and do not stand out in the least by the way they choose to react to normal life situations. All short-stories included in *Bakakai* prove Gombrowicz's artistry and mastery in reading and interpreting man's personality. In Gombrowicz's oeuvre – including these stories as well – the affirmation of the Ego in a world dominated by paradoxes is very powerful. The characters form a gallery of very interesting psychological archetypes. Narrated mostly in the first person, the stories reveal to the readers characters that either choose to isolate themselves, or are conditioned by external circumstances to live outside society, because they are obsessive and incapable to manage their way in society. There are also characters that have their own outlook on life, which differs from that of the most people and which is not necessarily in consensus with reality. That is the reason they choose to behave differently, as an act of rebellion in a world they consider grotesque and alien. They do not realize they are the one being grotesque, ridiculous, burlesque.

BDD-A24246 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:47 UTC)